

SLOVENSKI ŠKOLSKI MUZEJ U LJUBLJANI U 2004. GODINI

Slovenski školski muzej se krajem 2004. predstavlja s djelomično obnovljenim prostorima, novoopremljenom čitaonicom i stalnom izložbom o razvoju školstva u Sloveniji, postavljenom postupno u proteklom godinama (izložbeni katalog 2002.) i zatim dopunjenom maketama školskih zgrada i muzejskim figurama. Pored pedagoške djelatnosti, kod koje su najzanimljivije posjete nastavi u staroj učionici i izložbene djelatnosti, jedan je od najvidljivijih rezultata muzeja i naklada dvaju brojeva revije *Šolska kronika* / *Školska kronika* koja izlazi svake godine.

Slično kao i Hrvatski školski muzej i naš Muzej je osnovan na prijelazu 19. u 20. stoljeće, međutim, nakon početnog elana 1898. godine 'Savez austrijskih jugoslaven-skih učiteljskih društava' je građu svog muzeja 1910. godine deponirao u podrumu Uči-teljske tiskare, da bi kasnije školska pomagala prodali. Ponovni razvoj školskog muzeja u Ljubljani 1938. godine povezan je s prosvjetnim odjelom banske uprave.¹ Danas mu-zej djeluje kao jedan od deset slovenskih nacionalnih muzeja,² te je pravno uvršten u muzejsku mrežu kao muzej za zaštitu pokretne kulturne baštine školstva,³ a financira se iz državnog proračuna putem Ministarstva za školstvo i sport. Glede na broj zaposlenih (9) Muzej je blizu razine iz 70-ih godina 20. stoljeća. Djeluje u središtu Ljubljane u dijelu prostora nekadašnjih uršulinskih škola. Od 876 m² površine preko polovina je iznajmljena u starom dijelu samostana, dok je druga polovina u državnom vlasništvu.

U proteklom je godinama Muzej školskim investicijskim sredstvima obnovio dio prostorija i uredio donji dio deponijskih prostora knjižnice, a posebno novu čitaonicu Muzeja, koju smo svečano otvorili 22. rujna 2004. jesenskim razgovorima o povijesti školstva i proslavom 75. godišnjice prof. Slavice Pavlič, dugogodišnje ravnateljice muzeja, koja je muzej vodila do 1993. godine. Jesenski razgovori povezali su 27 pre-davača iz Muzeja, ostalih ustanova i istraživača povijesti školstva, kako bi predstavili odabrane teme iz povijesti školstva. Predstavljene članke objavit ćemo u reviji *Šolska kronika* / *Školska kronika*, koja izlazi kao nastavak do 1991. zajedničkog *Zbornika za*

¹ France Ostanek, Slovenski šolski muzej v Ljubljani, Ljubljana 1956. – *Šolska kronika* 7/XXXI: Sto let ustanovitve Slovenskega šolskega muzeja [Sto godina od osnivanja Slovenskog školskog muzeja], Lju-bljana, 1998.

² Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenski šolski muzej, Uradni list R Slovenije [Rješenje o osnivanju javnog zavoda Slovenski školski muzej, Službeni list R Slovenije], 110/2003, 12. 11. 2003.

³ Uredba o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe na području varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev, Uradni list R Slovenije [Uredba o uspostavljanju muzejske mreže za izvođenje javne službe na području zaštite pokretne kulturne baštine i određivanju državnih muzeja, Službeni list R Slovenije], 97/2000, 20. 10. 2000.

povijest školstva i odgoja. *Šolska kronika* je više puta predstavila godišnje djelovanje Hrvatskog školskog muzeja (1997. godine),⁴ tako smo u godišnjaku 1998. povodom 100. godišnjice osnivanja našega muzeja pozvali na sudjelovanje stručnjake iz ostalih država i iz Hrvatske. Primili smo i objavili članke iz povijesti Hrvatskog školskog muzeja i o školskom sustavu krajem 19. stoljeća.⁵ Posebno je povodom 100. godišnjice Hrvatskog školskog muzeja 2001. i glasilo Slovenskog školskog muzeja upozorilo na priredbe i izložbeno djelovanje tog zagrebačkog muzeja,⁶ dok smo u godišnjaku 2002. objavili članak o suradnji ljubljanskog i zagrebačkog školskog muzeja pod vodstvom ravnatelja Franca Ostanka (1951.-1974.), kojeg je na stručnom susretu predstavila suradnica Hrvatskog školskog muzeja.⁷ Pritom je revija ponekad objavila i recenzije nekih hrvatskih knjiga o povijesti školstva,⁸ a predstavila je i *Anale za povijest odgoja*.⁹ U oba broja *Šolske kronike* u 2004. godini uobičajenim su rubrikama predstavljene različite teme, među udžbenike za klasične jezike 1849.-1886., značenje udžbenika pri oblikovanju nacionalnog identiteta u drugoj polovini 19. stoljeća, Jurij Vega i školstvo, članak o razgovoru o izbjegličkom školstvu u slovenskoj povijesti te predstavljanje školskih muzeja u inozemstvu (u Bremenu i u Nürnbergu u Njemačkoj, Michelstettenu u Austriji i u Bratislavi u Slovačkoj). Posebno je predstavljena i izložbena djelatnost našega muzeja.¹⁰

Slovenski šolski muzej je na taj način u 2004. godini dopunjavao stalnu izložbu *Školstvo u Sloveniji kroz stoljeća*. Od 1999. godine postavili smo je u vremenu od sredine 19. stoljeća do 1991. godine, a 2002. pripremili i trodijelni izložbeni katalog.¹¹

⁴ Elizabeta Serdar, Poročilo o delu Hrvaškoga šolskoga muzeja 1996/97 [Izvješće o radu Hrvatskog školskog muzeja], u: *Šolska kronika* 1997, str. 220-223.

⁵ Ivan Vavra, Prispevek Antuna Cuvaja k ustanovitvi Hrvaškoga šolskoga muzeja v Zagrebu [Doprinos Antuna Cuvaja povodom osnivanja Hrvatskog školskog muzeja u Zagrebu], u: *Šolska kronika* 1998., str. 60-64; Štefka Batinić, Hrvaški šolski sistem konec 19. stoletja [Hrvatski školski sustav krajem 19. stoljeća], u: *Šolska kronika* 1998., str. 192-196.

⁶ Sto let Hrvaškoga šolskoga muzeja 1901-2001 [Sto godina Hrvatskog školskog muzeja 1901.-2001.], u: *Šolska kronika* 2 / 2004., str. 344-352. Pored posveta predstavili smo i izložbu o slikovnicama do 1945. godine i izložbeni katalog stalne izložbe u HŠM.

⁷ Štefka Batinić, Sodelovanje Slovenskega in Hrvaškoga šolskega muzeja med ravnateljstvom Franceta Ostanka [Suradnja Slovenskog i Hrvatskog školskog muzeja za razdoblja ravnatelja Franceta Ostanka], u: *Šolska kronika* 2 / 2002., 305-321.

⁸ Emanuel Hoško, Franjevačke visoke škole u kontinentalnoj Hrvatskoj (B. Šuštar), *Šolska kronika* 1 / 2003., 133-1334; Jasminka Ledić, Dnevnik Mladena Lokara: Uvod u povijest djetinjstva i mladosti (Igor Radeka), *Šolska kronika* 1 / 2003., 134-138.

⁹ Anali za povijest odgoja, 1, (B. Šuštar), *Šolska kronika* 1996., str. 223-225. - Anali za povijest odgoja, vol. 2, *Školstvo u XX. stoljeću* (M. Balkovec Debevec), *Šolska kronika* 2 / 2004., str. 391-392.

¹⁰ *Šolska kronika* : zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje [Školska kronika: zbornik za povijest školstva i odgoja], Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2004., br. 1, str. 1-200; br. 2, str. 201-400. - Revija je glasilo našega muzeja i jedina specijalizirana slovenska revija za tradicije školstva, XXXVII. godišnjak u nizu nekada zajedničkog Zbornika za povijest školstva i odgoja i 13. godišnjak kao samostalna slovenska revija *Šolska kronika* [Školska kronika]. U vođenju uredništva slijede se stručni radnici muzeja, međutim u radu uredništva i pisanju surađuju i ostali autori.

¹¹ *Školstvo na Slovenskem skozi stoletja* [Školstvo u Sloveniji kroz stoljeća] I. (do 1848.), Ljubljana: Slovenski šolski muzej 1988., str. 1-54; II. (od 1848. - 1918.), 1999., str. 55-86, III. (od 1918. do 1991.) 2002., str. 87-156.

Dopunjavanje je obogatilo izložbu maketama arhitekturno značajnih školskih zgrada. Predstavili smo zgradu nekadašnjeg višega djevojačkog liceja (arhitekt dr. Maks Fabiani, 1907.) i gimnazijsku zgradu, koja je sagrađena na tadašnjem polju i kod nas predstavlja prvi primjer bezkoridorne zgrade, tip koji su već oko 1970. godine ponavljale školske novogradnje (arh. Emil Navinšek, Gimnazija za Bežigradom, 1935/36.; izrada maketa Branko Vovk). Ostale akvizicije su muzejske figure, koje predstavljaju nastavu oko 1900. godine: učiteljici i djevojčici ispred ploče i kažnjenom dječaku se ove godine pridružio i učenik u klupi. Ambijentalni postav je djelo akademske kiparice mag. Alenke Vidrgar, koja je već prije toga na izložbi oblikovala pionirku s pjevačkim zborom. Takvim novim akvizicijama pribrajamo i dvije makete razreda s učenicima i učiteljem: jedna iz vremena monarhije i druga iz prve jugoslavenske države, koje su izložene u vitrinama i koje je izradio Marjan Javoršek. Tim dopunama stalna izložba je samo pridobila, jer smo je svake godine postavljali s vrlo ograničenim sredstvima, zato ćemo i nastaviti s takvim dopunama.

Stalnu izložbu dopunjuje pedagoški program s nastavom u staroj učionici, u koju učenici dolaze na nastavu s početka 20. st. (uče o mački) ili o krasopisu (iz 30-ih godina 20 st.). Tu nastavu izvodimo u suradnji s vanjskim suradnicima. U 2004. godini imali smo u prvoj polovini godine nešto više od 9000 posjetitelja, od toga je bilo preko 300 skupina, najviše školarca, na satu nastave u “učionici moje (pra)bake”. Među posjetiteljima u 2004. godini većina je bila osnovnoškolaca (65%), nešto odraslih (20%), dok su ostali bili pretežno srednjoškolci. Na povremenim izložbama u izložbenoj auli moglo se do početka studenog vidjeti tematika školskih kazna i nagrada. Izložba pod naslovom *Stara škola novu tuče: od straha božjeg do prava djeteta* predstavila je pogled u povijest

*Stalni postav Školstvo u Sloveniji kroz stoljeća,
jesen 2004. Foto: K. Guzej*

kažnjavanja, upozorila na kazne i nagrade od vremena carice Marije Terezije, na zbirku zlatnih i crnih knjiga te zaključila s pogledom na dječja prava i školu, u kojoj za red brinu i zaštitari. Izložbu, koja je s povećanim prizorom školske discipline te uznemirujućom tematikom pobudila zanimanje posjetitelja od 19. studenoga 2003. pa nadalje, pratili su sastavljanje i zbornik na izložbi, koji je izašao kao broj *Šolske kronike* (2 / 2003.) s člancima suradnika muzeja i ostalih predavača o školskoj prošlosti i školskim kaznama i nagradama kroz povijest. Tom prilikom smo predstavili kako povijesni tako i pedagoški pogled na problematiku. Aktualizacijom teme kažnjavanja, školskog reda i pitanja nasilja u školi izložbu smo zaključili 10. studenoga 2004. razgovorom, na kojem su sudjelovali pedagozi, poznavatelji suvremene teorije i prakse. Izložba je krajem

Ambijentalni postav učionice oko 1900.
Foto: K.Guzej

godine već gostovala u OŠ Ivana Cankara u Vrhnici.

Od studenog 2004. u izložbenoj auli gostuje izložba pod naslovom *Neka bude učitelj* sa školskom povijesnom tematikom iz Primorske: Pokrajinski arhiv Koper je povodom 130. godišnjice predstavio razvoj učiteljstva u Kopru, koji je danas sjedište trećeg slovenskog sveučilišta. Koparska učiteljska škola, koja je nastala nakon ukidanja učiteljske škole u Rovinju, djelovala je od 1873. i postala jedina muška učiteljska škola u austrijskom Primorju.

Imala je čak tri jezična odjeljenja sve dok se hrvatski nije 1906. godine preselio u Kastav, a slovenski 1909. u Goricu. Talijanski je djelovao do 1923. godine. Time je koparska učiteljska škola važna i za hrvatsku povijest, jer su se u njoj školovali i Hrvati, ali i poučavali kao npr. Vjekoslav Spinčić i Vladimir Nazor. Ponovni razvoj učiteljske škole na slovenskoj obali seže u 1947. godinu, kada je osnovana učiteljska škola u Portorožu i koja je od 1953. djelovala u Kopru. Kopar je od 1974. sjedište odjeljenja Pedagoške akademije. Učiteljska škola na taj način nije doprinijela samo počecima višeg školskog obrazovanja, već je značajno utjecala i na prve korake na putu do trećeg slovenskog sveučilišta.¹² Ovu izložbenu prezentaciju na deset panoa dopunjuje i dio zbirke (*Škola i znanje kroz vrijeme*) privatnog koparskog skupljača Janeza Janežiča, koja je rezultat nastojanja pojedinca za očuvanje bogatstva predmeta s područja školstva.¹³

U izložbenoj sobi smo 25. svibnja 2004. otvorili gostovanje izložbe *Dobra igračka* kao početak projekta *Koraci po povijesti školstva*, zatim je slijedila tema koparske učiteljske škole i kolekcionarstvo, a slijedeće godine uslijedit će i osvrt na slovensku maturu. *Dobra igračka* je znak koji od 1984. dodjeljuje Komisija za ocjenu igračaka kvalitetnim igračkama (koja djeluje od 1993. kod ministarstva, nadležnog za školstvo). U dva desetljeća nakupilo se oko 400 takvih igračaka i primjerci tako ocjenjenih igračaka su od 1999. godine dio zbirke Muzeja novije povijesti u Celju, koji je priredio i izložbu te s njome gostovao po Sloveniji.¹⁴ Zadnja izložba je bila u našem muzeju, kojoj smo pridružili prateće priredbe i u rujnu dodjelu oznake *Dobra igračka* za 2004.

¹² Mirjana Kontestabile Rovis: Učitelj naj bo, ob 130 letnici učiteljske v Kopru [Učitelj neka bude, povodom 130 godišnjice učiteljske škole u Kopru], Koper: Pokrajinski arhiv, 2003., 40 str.

¹³ Učitelj naj bo: razstava ob 130 letnici učiteljske v Kopru in ljubiteljsko zbirateljstvo o šolstvu na Primorskem [Učitelj neka bude: izložba povodom 130 godišnjice učiteljske škole u Kopru i amatersko kolekcionarstvo o školstvu u Primorskoj], razstavni katalog - zloženka 82 (ur. S. Okoliš), Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2004.

¹⁴ Dobra igračka [Dobra igračka] (ur. Bronica Gologranc Zakonjšek), Celje: Muzej novejšje zgodovine, 2002., 42 str.

godinu. U izložbenoj sobi smo nakon završetka gostovanja te izložbe u rujnu 2004. uredili još jednu staru učionicu, ovaj put za vrijeme nakon 1945. godine, koju ponekad koristimo i kao dječje radionice, npr. za izrađivanje (školskih) zvončica.

Naš muzej je od 1999. dostupan s informacijama o djelovanju na internetu (www.ssolski-muzej.si), a posebno su predstavljeni i članci u reviji *Školska kronika* sa slovenskim, njemačkim i engleskim sažecima radova. Muzej obavlja i ulogu informacijskog središta za područje svog djelovanja, pri čemu često sa savjetodavnim radom i dostavom građe podržavamo i istraživački rad osnovnoškolaca, srednjoškolaca i studenata te ostalih istraživača školske prošlosti. Tri kustosa brinu o zbirci predmeta, fototeci i dokumentacijskoj zbirci (s mapama pojedinih škola), u muzeju je i arhivska zbirka, viša knjižničarka i bibliotekarka brinu za knjižnicu, koja je uključena u slovenski bibliografski sustav Cobiss (dostupan putem linkova i preko naše web stranice). Knjižnica broji više od 60.000 svezaka. U 2004. godini upisali smo oko 700 novih knjiga.

Muzej surađuje i s ostalim ustanovama. U mjesecu ožujku 2004. godine već smo po četvrti put organizirali seminar ‘od školske kronike do povijesti moje škole’, s kojim smo do sada svake godine oko 25-orici sudionika iz osnovnih i srednjih škola predstavili izvore i građu u muzeju i savetovali ih kod njihovih istraživačkih, izložbenih i publicističkih djelatnosti. Uz stručne radnike muzeja na seminaru su sudjelovali i vanjski predavači za područja povijesti i pedagogije. S muzejskim kolegama povezali smo se posebno 24. svibnja uz poziv u prostorije Muzeja na jutarnju kavu i pogled na uređeni stalni izložbeni postav o školstvu u Sloveniji prije zajedničkog ‘muzeoforuma’ u obližnjem Cankarevom domu. U 2004. godini posebno marljivo surađujemo s poticanjem istraživačke djelatnosti mladih sa Savezom prijatelja mladeži, jer je u školskoj godini 2004./05. tema za mlade povjesničare sa osnovnih škola upravo iz školskog područja. U jesen 2004. pripremili smo i dva predavanja za uvodni seminar za učitelje, mentore povijesnih krugova.

S dvjema već prije nekoliko godina održane izložbe gostovali smo u jesen 2004. u Ponikvi na Štajerskom sa izložbom Pedagoški pogledi na Antona Martina Slomška¹⁵

Maketa učionice Trgovačke srednje škole u Ljubljani iz 1933. Izradio: Marjan Javoršek, 2004. Foto: B. Šuštar

¹⁵ Pedagoški pogledi na Antona Martina Slomška, razstavni katalog 66, Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 1999.

¹⁶ Tatjana Hojan, Od ‘verske’ k ‘brezverski’ šoli. Andrej Praprotnik 1827 – 1895 [Od ‘vjerske’ do ‘bezvjerske’ škole], razstavni katalog 66, Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 1994.

Knjižnica Slovenskog šolskog muzeja, 2004.

i u Podbrezju na Gorenjskom izložbom o čuvenom učitelju iz 19. stoljeća Andreju Praprotniku,¹⁶ o kojem je kulturno društvo pripremilo simpozij. Novost u 2004. godini su i koraci u svijet muzejske trgovine, jer smo pripremili nekoliko školskih predmeta za prodaju (pernice, tablice, olovke) i sve se čini da ćemo time i dalje moći uspješno nastaviti. Brojčano maleni kolektiv je time obavio dosta zanimljiv i opsežan posao. Nakon godina obnove u sljedećoj

godini očekujemo uobičajeniji posao, usmjeren prije svega na stručni rad s predmetima i ostalom muzejskom građom i prisnijim povezivanjem srodnih muzeja.

Branko Šuštar

HRVATSKO PEDAGOGIJSKO DRUŠTVO

Uvijek isticana potreba pedagoga Hrvatske – da se osnuje udruga koja će skrbiti o njihovim profesionalnim interesima, ali i o društvenom položaju pedagogije kao struke – realizirana je 18. listopada 2002. osnutkom Hrvatskog pedagogijskog društva na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Kao nevladina, znanstvena i strukovna udruga Društvo je registrirano (26. ožujka 2003.) za obavljanje cijelog spektra djelatnosti:

- skrb i zaštitu profesionalnog statusa i interesa pedagoga,
- poticanje razvitka znanosti o odgoju i njene odgovarajuće primjene u praksi,
- brigu o donošenju i provedbi svih zakonskih i upravnih akata kojima se regulira djelatnost pedagoga, u svim područjima njihovog rada,
- skrb o provedbi i poštivanju načela Etičkog kodeksa pedagoga,
- brigu o pravilnoj uporabi stručnog pedagogijskog nazivlja,
- poticanje i organiziranje objavljivanja znanstvenih i stručnih pedagogijskih publikacija,
- skrb o izobrazbi i stručnom usavršavanju pedagoga,
- organiziranje savjetovanja, predavanja, seminara, kongresa, tribina i drugih stručnih skupova za poboljšanje obrazovanja i strukovnog položaja pedagoga,